

TV Breizh, l'esperança de la llengua bretona

Després de trenta anys de recuperació lenta, la cultura bretona s'encara al segle XXI amb més esperances que mai gràcies a la televisió. Les grans fortunes franceses d'origen bretó estan al capdavant d'aquest projecte.

La final del Mundial de futbol de França, jugada el 12 de juliol del 1998 a l'estadi de Saint-Denis parisenc, amb la sorprenent derrota del Brasil contra l'equip amfitrió, va ser molt més que una victòria futbolística per a la selecció francesa. Va plasmar la multiculturalitat del país i el principi d'una àmplia reflexió sobre el paper de la immigració en la societat.

Però els seixanta-quatre partits del Mundial també van ser un enorme pas endavant per a la llengua bretona. Per primera vegada un mitjà de comunicació privat, el canal per satèl·lit de pagament Eurosport, va apostar per transmetre el torneig en aquesta llengua celta. La iniciativa va poder tirar endavant gràcies a l'impuls dels empresaris bretons amb despatx a París, Charles Bietry (Canal+) i Patrick Le Lay (president de la cadena privatitzada TF1), colze a colze amb una vella glòria del futbol bretó i destacat militant lingüístic, Loeiz Bocquenet.

Aferrant-se a l'èxit de l'aposta, el Consell Cultural de la Bretanya es va llançar de ple a la consecució del projecte audiovisual i cultural més ambiciós que hagi viscut mai aquesta regió de l'estat francès. Sota el padriantge de l'incansable Le Lay i de destacats magnats bretons, com ara els casos de François Pinault (l'home més ric de França) i Daniel Roullier (del Groupe Roullier, indústria química i agroalimentària), el maig del 1998 es va col·locar la primera pedra de TV Breizh, la televisió bilingüe bretó-francès. L'accionariat és de luxe, dominat per Pinault (27%), TF1 (22%), Crédit Agricole de Bretag-

ne (15%), Rupert Murdoch (13%) i Silvio Berlusconi (13%). La presència dels socis britànic i italià s'explica, a més de l'amistat que els uneix amb Le Lay, pel caràcter de punta de llança de la iniciativa en pastís de les cadenes regionals privades a l'estat francès.

El gran projecte de Le Lay. El president de la cadena estatal TF1, una de les televisions privades més importants de la UE, no ha amagat mai la seva profunda identitat bretona, heretada dels seus pares durant la infantesa a Sant Brieg. "Cada bretó ha de fer alguna cosa pel país, en el seu àmbit de competència", havia assegurat a mitjan anys 90. I no va ser fins el 1998 que es va aplicar la seva màxima anunciant, en plena efervescència cultural de la Bretanya, la intenció de buscar suports per a un canal en bretó. El convenciment de Le Lay respecte a la "rendibilitat econòmica" del projecte no va deixar indiferent el món empresarial de la regió al qual adreçava les paraules.

Després de dos anys de capitalització, estudis tècnics i endarreriments, la nova televisió ha fixat la presentació oficial per al 4 d'agost d'enguany. Le Lay ha triat a consciència l'indret i la data de sortida: en plena celebració del XXX Festival Intercèltic a la localitat marítima d'An Oriant, a mig camí entre els límits oriental i occidental de la Bretanya històrica, Naoned (Nantes) i Brest.

Fins aquest dia, Charles Bietry (president, provinent de Canal+ i repescat de l'experiència d'Eurosport) i Rozenn Milin (cap de programació, ex-realitzadora del canal gal·lès S4C) prepararan el

ALBERT BALANZA

camí perquè la vintena de professionals de partida puguin desenvolupar la seva tasca des d'una caserna de la Marina reconvertida. En l'aspecte tècnic, els 200 milions llargs de francs francesos de pressupost inicial i els 80 milions anuals han de permetre als dos canals (bretó i francès) arribar als vuit milions potencials de televidents (diàspora inclosa) a través de la xarxa satèl·lit aportada per les plataformes CanalSatellite i TPS, a través de cable a les principals capitals bretones i a París (nucli on es concentra el gruix de l'emigració) i, si Le Lay sap aprofitar les seves influències en les altes esferes, potser també via hertziana.

TV Breizh, segons els primers esborranys de programació, pivotarà damunt dos grans eixos: el *boom* de la música celta i l'educació infantil. També hi tindran un pes significatiu la informació local, els films doblats, els esports, els debats i els cursos de bretó. El "somni de tot britòfon", en diuen des de Le Lay fins als independentistes.

L'ús del bretó en l'administració pública depèn, encara avui, de la bona voluntat del funcionari que atén el ciutadà. Només algunes institucions locals i departamentals s'han esforçat aquests últims anys per introduir la llengua en la senyalització viària d'algunes poblacions.

EFE

Les disset hores diàries previstes d'emissió superen, en tan sols una setmana, les 85 anuals que dedica ara la cadena pública France 3 Ouest al bretó en les emissions per als nou departaments de la Bretanya i el País del Loira.

Justament, una de les incògnites que s'aclariran a partir de l'agost és si la competència pel públic britòfon desencalla definitivament l'escassíssima presència de la llengua bretona en les desconnexions de la radiotelevisió pública de París.

Una de les àrees que vol cobrir la programació de TV Breizh són els cursos de llengua, seguint les recomanacions de Patrick Le Lay (a la foto). Aquest bretó, president de la cadena estatal privatitzada TF1, té un professor particular de bretó a París.

L'esperó de la revifalla. A la Bretanya, les esperances desvetllades pel "projecte de vida" del president de TF1 tenen el seu reflex en cadascun dels àmbits de la vida social, econòmica i cultural del país. Per primera vegada, els pocs es-

tudiants que surten de l'ensenyament superior en bretó veuen una possible sortida professional a l'horitzó, i el sector de l'audiovisual es frega les mans.

En l'àmbit lingüístic, l'esclètxa que pot obrir TV Breizh també pot capgirar tendències. A manca de dades lingüístiques oficials, l'únic estudi actual sobre el nombre de parlants de bretó continua essent el resultat de l'enquesta encarregada pel diari *Le Telegramme* el 1997. Segons el sondeig, 250.000 persones de la Bretanya occidental (un 20% de la població) tenen competència en llengua bretona i 600.000 serien capaces d'entendre-la, una xifra que es redueix dràsticament entre els bretons de menys de quaranta anys (6%) i perillosament per sota dels vint (1%). En contrast, les 2.500 persones enquestades mostraven un suport aclaparador (88%) a la possibilitat d'incloure el bretó en l'ensenyament. Una dada que, des del 1997, s'ha reflectit en el creixement progressiu de la matriculació d'infants a les escoles bilingües. Als 2.256 infants inscrits el 1999 als trenta centres associatius Diwan, amb vint anys de tasca pedagògica al darrere, cal afegir-n'hi 1.900 més en classes bilingües dins l'en-

senyament públic (Div Yezh) i 1.400 més en l'ensenyament religiós (Dihun). Un creixement del 20% aquest últim any que suma, en conjunt, 5.556 minyons amb possibilitat de cursar una bona part dels estudis en bretó. Malgrat el dinamisme de les Diwan, continuen topant amb la lentitud del govern francès en les negociacions obertes per integrar-se al sistema públic.

Darrere aquests núvols foscos, no manquen tampoc mostres de la vitalitat renovada de la llengua i de la identitat bretones. És el Col·lectiu Bretó per la Carta Europea de les Llengües Minoritàries el que ha mobilitzat més gent de tot l'Hexàgon perquè el govern Jospin la ratifiqui. El batlle socialista de Kemper i destacat antibretó, Bernard Poignant, que va rebre l'encàrrec de París d'elaborar un dossier sobre les llengües a França, acabà recomanant al primer ministre de potenciar "una política positiva en favor de les llengües i cultures regionals" i de superar els vells temors heretats del 1789. I fou durant una visita a la Bretanya on el president de la República, Jacques Chirac, va mostrar-se favorable a la signatura de la Carta Europea, una signatura, però, que després va vetar a l'Elisi. A. B. / M. C.

Les amistats 'perilloses' entre Bretanya i Euskadi

Bretanya ha començat amb un salt qualitatiu de la lluita armada, que ha fet la primera víctima de la seva història en un atemptat contra un McDonald's. De model tradicionalment irlandès, l'Exèrcit Revolucionari Bretó (ARB) mira ara a Euskadi i Còrsega.

Els bascos sempre tindran una porta oberta a la Bretanya, perquè nosaltres tenim una altra concepció de la vida política, del dret d'asil i del dret dels pobles a decidir sobre el seu destí". L'afirmació és de l'ex-batlle de Karaez, Daniel Cotten, feta l'hivern del 1992, després d'una ràtzia que, entre el 4 i el 19 de

maig d'aquest any, s'havia resolt amb cinquanta-tres detinguts, una trentena dels quals foren empresonats.

Les relacions entre bretons i bascos, que s'havien limitat a intercanvis culturals fins a mitjan anys 80, van acostar-se en l'àmbit polític a partir del 1985, quan la municipalitat de Karaez va acollir per

primera vegada i de manera oficial a cinc refugiats bascos. Eren els primers anys d'activitat dels GAL i la vida al País Basc francès esdevenia insegura per als militants d'ETA sense permís de residència i en situació de clandestinitat. El 1992, després de les detencions d'Artapalo, Txelis i Fitipaldi, fetes el mes de març a Bidart, i de Pello-